

HAVA GLOYMT TEY IÐ HAVA BÚÐ Í FØROYUM TEY SEINASTU 25 ÁRINI

Fleiri hundrað fólk, sum hava goldið inn í Samhaldsfasta síðani byrjan í 1991 hava kortini ikki rætt til fult útgjald. Tað vil Landsfelag Pensjónista hava broytt

Eirikur Lindenskov

Í sambandi við lógarbroytingina í Samhaldsfasta, sum varð gjørd í 2009, hevur Landsfelag Pensjónista gjørt eina frágreiðing, lýsir væl støðuna, sum fleiri pensjónistar eru komnir í – og koma í, tí teir ikki fáa fult útgjald úr Arbeidsmarknaðareftirlønargrunninum, vanliga nevndur Samhaldsfasti.

Treytin fyri at fáa útgjald er, at tú skalt hava búð í Føroyum í 40 ár millum 15 og 67 ára aldur. Men trupulleikin er, at nógv fólk, sum ikki lúka hesar treytir, hava goldið inn í skipanina síðani byrjar fyri góðum 25 árum síðani.

Frágreiðingin frá Landsfelag Pensjónista er hendan:

Arbeidsmarknaðareftirlønargrunnurin, AMEG, er settur á stovn við lógtingslóg nr. 39 frá 7. mai 1991 við seinni broytingunum.

Grunnurin hevur til endamáls at tryggja øllum íbúgvum landsins eina arbeidsmarknaðareftirløn.

Fæ grunnsins verður fingið til vega við at allir persónar undir 67 ár rinda grunninum 2,25% av teirra árliku skattaskyldu inntøku og allir arbeidsgevarar rinda 2,25% av útgoldnum A-inntøkum.

Stovnurin fór undir regluligar útgjaldingar til persónar yvir 67 ár 1. apríl 1997.

Ein persónur hevur rætt til eftirløn, tá hann hevur fyllt 67 ár.

Lógargrundarlag:

(Lógtingslóg nr. 39 frá 07. mai 1991 um Arbeidsmarknaðareftirlønargrunn) § 3.13)

Rætt til arbeidsmarknaðareftirløn eigur hvør persónur, ið hevur fyllt 67 ár, og sum í minst trý ár, meðan hann var millum 15 og 67 ára gamal, tá hevði fastan bústað í Føroyum og var skrásettur í fólkeyvirlitinum í Føroyum. 2. stk.13)

Persónur, sum lýkur krøvini í stk. 1, hevur rætt til 1/40 av fullari arbeidsmarknaðareftirløn fyri hvørt árið, tó í mesta lagi 40 ár, hann hevur havt fastan bústað í Føroyum og verið skrásettur í fólkeyvirlitinurn í Føroyum, meðan hann var millum 15 og 67 ára gamal. 3. stk.13)

Rætturin tekur við hin fyrsta í mánaðinum, ið viðkomandi hevur fyllt 67 ár. Rætturin heldur uppat við endan av mánaðinum, tá treytirnar eru burtur.

TAKS umsitur bæði inn- gjald og útgjald í Arbeidsmarknaðareftirlønargrunninum.

Stýrið og fyrisitingin

At sita fyri eftirlønargrunninum er eitt stýrið valt, sum hevur triggjar limir. Ein umboðadi arbeidsgevarar, ein umboðandi løntakarar og stýrisformaðurin í Gjaldstovuráðnum, sum eisini er formaður í stýrinum fyri eftirlønargrunnin.

Stýrislimirnir vera valdir fyri 3 ár í senn.

Limirnir í stýrinum eru: Annfinn V. Hansen, formaður Marita V. Rasmussen, stýrislímur Georg F. Hansen, stýrislímur

Arbeidsgevarar rinda ikki gjald fyri løn hjá útlendingum undir FAS skipanini, ella fyri løn hjá útlendingum umborð á skipum, sum verða javnmett við skip, ið eru skrásett við heimstaði í Føroyum og sum lúka treytirnar um Føroyska Altjóða Skipaskráseting.

Útgjaldið verður broytt soleiðis, at fólk búsitandi uttanlands eisini fáa útgjald.

Samstundis verða treytirnar fyri útgjald hjá pensjónistum búsitandi í Føroyum broyttar soleiðis, at tey skulu lúka somu treytir sum tey, ið búgva uttanlands. Hetta merkir, at fleiri ikki longur fáa fulla eftirløn, um tey ikki hava búð í Føroyum í 40 ár, meðan tey vóru millum 15 og 67 ár.

Hetta rakar nógv av teimum, ið hava verið uttanlands í lestrar- og ella arbeidsørindum.

Búðstaðartreytirnar fyri Samhaldsfasta eru ikki tær somu sum fyri fólkapensjónina, har búðstaðartíðin í Danmark og Grønlandi telja við teimum kravdu 40 árunum.

Lógtingslóg nr. 64 frá 25. mei 2009 samtykkir at inntøkur og útreiðslur eftirlønargrunnsins verða ikki tiknar

við á lógtingsfíggarlógina. Fólk búsitandi í Føroyum, ið eru 67 ár fáa útgjald uttan umsókn smbr. kunngerð, meðan tey, ið búgva uttanlands fáa eftir umsókn.

Dømi um útgjald úr Samhaldsfasta AMEG 2016

Dømini er ein samanlíkning um útgjald úr Samhaldsfasta, AMEG, fyri persónar, ið ávikavist eru búsitandi í Føroyum og uttanlands.

Hesir hava búð sama tal av árum í Føroyum meðan tey vóru millum 15 og 67 ár, men hava havt ymiskt inn- gjald til Samhaldsfasta síðan grunnurin varð settur á stovn. Tað er serstakliga hesi viðurskiptini, nógv eru ónøgd við. Tey fáa skert út-

gjald samstundis sum tey hava goldið inn í grunnin øll 25 árin, grunnurin hevur virkað.

Avleiðingar av lógarbroytingunum frá 2009 og seinni

Endamálið við lógarbroytingini frá 2009 var, at eftirlønin frá arbeidsmarknaðareftirlønargrunninum skuldi lúka treytirnar í norðurlandsku konvensjónini um sosialtrygd. Í álitinum frá fíggarnevndini fyri at broyta lógina, var ein av grundgevingunum soljóðandi:

Við uppskotinum slepst undan teimum óhepnu avleiðingunum, ið standast av verandi skipan, har t. d. ein føroyingur, ið hevur goldið

inn í skipanina alt sítt virkna lív, eftir galdandi reglum ikki fær nakað úr AMEG, um hann velur at búseta seg t.d. í Noreg.

Landsfelag Pensionista er samd í, at tað er rættvíst, at føroyingar, ið hava goldið til AMEG, fáa útgald úr grunninum.

Tað tykist tó, at man hevur gloymt tey, ið hava búð í Føroyum tey seinastu 25 árin og goldið í grunnin, síðan hann var settur á stovn. Um tey ikki hava búð í Føroyum í 40 ár tilsamans, orsaka av, at tey hava verið uttanlands í lestrarørindum ella arbeitt, fáa tey ikki fult útgjald undir núverandi umstøðum. Soleiðis sum skipanin er nú, er tað órættvíst fyri hesi.

Rætturin til fult endur-

Búsitandi í Føroyum			
Persónur D	67 ár, búsitandi í Føroyum altíð Hevur búð í Føroyum 15-67 ár Útgjald úr Samhaldsfasta	inngjald í 25 ár 52 40/40	3910
Persónur E	67 ár, búsitandi í Føroyum síðan 1989 Hevur búð í Føroyum 15-18 ár 39-67 ár Útgjald úr Samhaldsfasta	inngjald í 25 ár 3 28 31 31/40	3030
Persónur F	67 ár, búsitandi í Føroyum síðan 1991 Hevur búð í Føroyum 15-16 ár 42-67 ár Útgjald úr Samhaldsfasta	inngjald í 25 ár 1 25 26 26/40	2542